

פרשת ברגר-קבק

את ברוך נאדל

מדי שנה מוכרחות ארצה, בראש וראשונה דרך נמל חיפה, סחורות חייבות מכס בסכומים (לפי הערכת מומחי המשטרה הכלכלית) של כעשרה עד חמישה-עשר מיליון ל"י. סכום אגודי זה, הניגול מאוצר המדינה, גדול לשם החושה — מכל תקציב משרד הסעד; עולה על מחצית תקציב משרד החינוך, הרחמים מהברחות אלה מתחלקים בין הסוחר-קונגו-הסחורה, המשלם עבורה מחיר נמוך יותר; המתחך, המעביר את הסחורה; ועמ"ל-המכס, העוסק בשחרורה; ואם תפיד-המכס, המקבל שוחד. אולם מחצית הסכום משתלשת, כמעט ללא סיכון, לכיסיהם של כתיירי בעל-החן, ממגנייהן של הברחות הגדולות.

הריחה מהברחות אלה הוא כה גדול, עד כי גם אם נתפס המתחך כדאי לו לשותק. הבוס משלם את מחיר השתיקה. אלא, חסודיה-המכס, מגיעה המשטרה הכלכלית, בדרך מקרה, אל הבוס עצמו, הרי מה שעתידי להתרחש — —

סחורות בחצי סיליון ל"י

מסקה ראשון משה פודור, ראש המחלקה הכלכלית במשטרת מחיר חיפה, החליט לשים קץ להברחות המכס, אטילו יעלה לו הרבר במחיר ידירותם של רבים וגדולים. הוא פיזר מודיעים בכל רחבי הנמל, אסף שבכרי-אינטורמציה, צירף עובדיו אל עובדיו, קיבל תמונה מלאה על פעולותיו של אחד מגדולי המבריחים בארץ — הסוחר-יבואר שמעון ברנר, אדם בעל מהלכים בחלונות הגבוהים של המדינה.

כשצויר אנשי ה"כלכלית" בכביש ליד חדרה, לפני כשנה, מכונות עמוסה סחורות-מברחות, שאלו את הנהג: "מיהו היושב לידך?" "טרמפיסט", השיב הנהג.

"היכן אספת אותו?" "ליד תחנת-אגד בחיפה" — היתה התשובה. לפניהם הובילו את הנהג והטרמפיסט למשטרת חיפה, הציגו לפניהם תצלום שנעשה אותו בוקר עלידי המשטרה בהדרה-הכרמל, המראה את הטרמפיסט עולה שם למכונית.

הנהג נדהם, הודה כי הטרמפיסט אינו אלא מתחך-הברחות שמואל קפלן, הוליד את המשטרה לכמה וכמה מחסנים גדולים בחיפה, הובילם אף לבוסים עצמם — שמעון ברנר ושותפו, נח בקב.

האחראי להלשנה, מודיע סודי אשר קיבל עבודה 7500 ל"י מראש המחלקה הכלכלית של משטרת-ירושלים, ע"מ-משה איילון, עובד את הארץ בעזרת המשטרה, זכה, בינתיים, להסתכסך עם החוק גם בחוקי-לארץ.

המתחך שמואל קפלן, אשר ביכר תחילה את השתיקה, נוכח, כי הכל אבוד, מסר את שהיה ידוע לו, ישב עם סמי"מ שמאי זוהר, ראש המחלקה הכלכלית במטה הארצי, ועם מסקה ראשון פודור, לשום את הרכוש המבורח.

"כאן חצי מיליון לירות כמו כלום?" צעק זוהר. "אתה מגזים", הרגיזו קפלן, "בעסק שלנו, הסחורה הזאת שוה לא יותר מ-350 אלף לירות."

הסחורה, אשר נקנתה בחוקי-לארץ בדולרים מוכרחים (גם לכך דואנים ממגנים מיוחדים), עלתה 128 אלף דולר, היתה חייבת במכס של כמאה אלף ל"י.

סאמצע-מיניע עד שפתונים

בין היתר כלל המשלוח המזרחי — שהורכב אך ורק מסחורות שאין נותנים רשיונות להבאתן — למעלה ממיליון תפשייר-מיניע, בשווי של יותר ממאה אלף ל"י; למעלה מ-600 אלף סכיני-גילוח, שערכם כשמינים אלף ל"י; רבבות תריסרי שפתונים (לירה השפתון כמכירה סיטונית); וכן כמנונית-גילוח, עטים נובעים ועוד.

משנעצרו ברנר וקבק, היתה כל חיפה כמרחקה. ברנר ניגמה על נכבדי העיר, היה מידידי האישיים של ראש-העירייה אבא חושי, חרם סכומים עצומים לקרנות-הבחירות של מפא"י ונשלח בהמלצתה לשמש חבר בבית-הדין למניעת ספטרות. קבק, אף הוא יבואר, תעשיין וסוחר, ושותף לברנר הן בעסקיו הליגליים והן בבלתי-ליגליים, נחשב גם הוא לאחד מאנשי אבא חושי ישב מטעם מפא"י בבית-הדין לערעור רים על מסה-העסקים העירוני.

ראש-העיר עצמו קם להתערב, שליחים הורצו למשרד-האוצר, פורכי דין ושכרי בסכומים של חמש ספרות. המכס נתבקש להסכים לפשרה, לפיה תבוסל האשמה נגד השניים, תמורת תשלום כופר בסך 200 אלף ל"י.

בינתיים נעצרו עוד ששה איש (פרט לעשרות חשודים), ביניהם נתן גולדמן, מי שהיה סגן-המפקח על מטבע זר במחוז חיפה משה טייכמן, ספיד באגף המטבע הזה, אריק קצנר, עמ"ל-מכס, וכן שני סקירי-מכס שאיפשרו לקצנר להעביר את הסחורה כחפצי עולה חדש (קצנר קיבל תמורת טיפולו סך של 8000 ל"י).

להשתיק את הפרשה. זליקוביץ הורד מהר, הועבר לעיבור במחסן הראשי של משרד-הדתות, והועדה מסרה את מסקנותיה לקציני-הבטחון של נציבות-המנגנון.

אולם בינתיים נתגלה דבר חשוב הרבה יותר מאשר העלמתן של כמה רבבות לירות: נתגלה, כי הרציון כולו, על קרבו וכרעיו אינו שייך עוד למדינת-ישראל, וכי בתוקף התפתחות הקדושה, הפך ההר לרכוש של אגודה עותומנית פרטית, המכונה בשם הוועדה למען המקומות הקדושים.

למבקר — מחוזי לתחום. השערוריה נתגלתה, שעה שמבקר-המדינה ביקש לחקור את ספרייה-השכונות של הרציון, גילה, לתמחונו, כי הן הקופה והן הכספים, וכמוהם אף ההר עצמו, שייכים לוועדה למען המקומות הקדושים, ועוד ששניה גוף ממשל-תי ועלכן ספק הווא, אם רשאי המבקר לדרוש את ספריה לבדיקה.

למרבחה-המזל גילה מישור, כי הוועדה מקבלת ממשרד-הדתות הקצבה שנתי של כ-7000 ל"י והוא, איסוא, גוף נאמן (על ידי הממשלה) והמבקר רשאי להציץ בספריה, אם גם תוך הגבלות מסוימות. המבקר ניצל את הפירצה והחל בבדיקות.

התפתחות זו הולידה בסוף השבוע שעבר החלטה חדשה: זליקוביץ הורחז ומנית מעבר דתו, עד לתום חקירתו של מבקר-המדינה. השבוע סיים המבקר את חקירתו הנחפזת, העביר את מסקנותיו לוועדה למען המקומות הקדושים, ביקש את הערובה, יפרסם דין-וחשבון סופי רק לאחר שיקבל הערות אלו.

אלא שהשאלות אשר נתעוררו בינתיים העמידו בצל את פרשת המעילה עצמה.

רבבות לירות ו-300 מצבות. נתברר, כי 300 מקומות קדושים בתחומי-המדינה, מהרציון ומערת-אליהו עד למצבות ינדות בגליל, למסרו ע"י שנימסרו לרשות הוועדה שהיא גוף פרטי לחלוטין. חקציני רבבות ותרומות-תיירים המצטרות למאות אלפי לירות הם רק חלק אפסי מרכוש של הוועדה. העיקר הוא, כי אחד המשלטים החשובים ביותר מבחינה צבאית ואחת הנקודות הרגישות ביותר מבחינה פוליטית ודתית נמצאת בידיים פרטיות, מבלי שאיש ידע מיהו שהחליט כך.

הרציון, אשר לפני חמש שנים, במאמץ עליון לחזור ולתקוע בו את יחד הקרוליות, הכריז עליו האפיפיור כעל מקום קדוש מכל קדוש, ממנו עלתה מריה, אם ישו, השמימה, הפך לעסק פרטי של אגודה, אשר את דרך הקמתה הסביר אחד מראשי משרד-הדתות: "מה טיור? יהודים התאספו, התארגנו והקימו אגודה; כמו כל אגודה אחרת."

למען הפשטות נחלק היה אולי, לומר: ממש כמו נחלאות.

אם מבקשים כובשי-ההר, אנשי גודו הפור"צים, לדעת, למי שייך ההר שבדמם לקחווה, ויכולו לקבל תשובה ברורה: לרב שניאור זלמן כהנא, יושב-ראש הוועדה למען המקדש מות הקדושים, שהיגו, במקרה או שלא במקרה גם מנהל משרד-הדתות.

רת יהודים הפוכים

בתוך קלת האסיפות והמצעים של האחד כבאי, לא שם איש לב לאסיפה צוה אפילו חזק עזת הישראלים הקראים, בנות אלמים החברים (רובם יוצאי מצריים ועיראק), אשר נערכה בחצר קטנה ברמלה העתיקה. בכרכן לאסיפה ישב יוסף מוראד, דודנו של תלוי קהיר משה מרוק, שביקש להינשא ליהודיה רבנית (העולם הזה 914). מוראד מצא את עצמו בין פטיש וסדן.

הרבנות סירבה לערוך למוראד קידושין עם בחירת-לבו, הסתמכה על החרם העתיק, שאסר על הקראים לא רק נשואי חערות עם עם יהודים רבניים, אלא גם מעבר לרת ה"יהודית-רבנית. הוא גם לא קיבלה את דעתו של פרופסור שלמה גויטיין, שטען השבוע מעל דפי הארץ: "בגוויה הקהירית נמצא את מכתבים, המעידים על נישואים כאלה — (המשך בעמוד 12)

• יהודי רבני הוא זה שמקבל נוסף על הוראות התנ"ך גם את דיני המשנה והתלמוד, להבדיל מן הקראים, הכופרים בכל מה שנ"כ תב לאחר חתימת-התנ"ך.

משוחררו הכל בערבות עד למשפט, החלו מתקומות תוכניות כיצד להוציא מהרשת את אלה הגדולים מדי עבורה.

ואז נודע למפקח ראשון פודור, כי עמ"ל-המכס קצנר (שעשרות חקיקים נוספים תלויים לו מאחורי גבו), קיבל סכום-כסף גדול נוסף, עומד לברוח מהארץ בסירת-דיג אשר תמליג בלילה מנתניה.

הסתלקותו של קצנר מהארץ — ומהמשפט הצפוי — עתידה היתה לפורר את בניינה של התביעה. המשטרה הסכימה לתבוע לדין את גולדמן וטייכמן לפי סעיפים פטוטים, בתנאי שימסרו עדות נגד קצנר. משהיה קצנר מוכא לדין לפי סעיפי אשמה המבטיחים שנות מאסר מרובות, עלול היה לפתוח את פיו ולגלות רשתות-הברחה עצומות.

מסקה ראשון פודור תבע, על כן, וקיבל על כך סקודה מהשופט, כי קצנר יתייצב יום ביום במשטרה, הציב נוסף על כך, השגחה על תנועותיו, לבל יוכל לעזוב את העיר.

אלא שלפתע נקרעה הרשת ביד חזקה, ורוקא בחלקה ההדוק יותר: מסקה ראשון פודור, ראש ה"כלכלית" בחיפה, קיבל הוראה לצאת לקורס קצינים בשפרעם, "קורס שהיה נחזק לו", לדברי אחד הנוגעים בדבר, "ממש כמו קורס לתיקונים סלוגניים". המקורס הוחזר למשמר הגבול.

משהוצא פודור מן התמונה, נעשה הפל פשוט יותר: התביעה הכינה כתב-אישום חדש נגד ברנר, קבק, גולדמן וטייכמן, קצצה וסילקה את מרבית האשמות נגדם ומיד לאחר השלמתו של כתב-מקוצץ זה, העמידה את הארבעה למשפט, כנסרד ממשפטם של ארבעה שותפיהם.

בעוד ארבעה הנותרים עומדים נדהמים למראה התפתחות המיורה, הורו ברנר, קבק, גולדמן וטייכמן בהאשמות. נקבע להם מייד תאריך קרוב למתן גזר-הדין.

ואו אירע המדהים מכל: התביעה הופיעה בפני בית-הדין, טענה, כי ערך הסחורות המוכרות הוא 43 אלף ל"י וערך המכס עליהן — 26 אלף ל"י. התביעה לא זו בלבד שלא דרשה מאסר לנואשמים, היא אף המליצה להסתפק במאסר על תנאי!

השופט קיבל הכל, מסק שעל הסוחרים לשלם את דמי-הנוק שנגרם למדינה (26.000 ל"י, כאילו) ...

וחצי מיליון או יותר תכשירי-מיניע, שמכירתם בלבד עלולה לכסות את דמי-הקנס, הוצאות המשפט ושאר הוצאות, באם היו כאלה, הוחזרו לסוחרים, הועברו מיד למכירה בשוק החפשי.

מפתח החידה נעלם

מה אירע כאן? מיהו השמאי נדיב-הלב אשר את שומתו העדיפה התביעה על שומתו של ס.מ.מ. שמאי זוהר? ומדוע לא עמדה התביעה על מאסרם של המבריחים?

את ההערכה החדשה קבעו מעריכים מיוחדים של המכס, אשר התנצלו אחר-כך וטענו, כי הם פעלו לפי חשבוני-שער רשמיים. לפי איזה שער, איפוא, מהווים 128 אלף דולר סך של 43 אלף ל"י? גם לפי הקורס הרשמי של 1.8 ל"י הדולר יהיה ערך הסחורות 230 אלף ל"י, ולפי מחירי-השוק — כמעט כסללים.

מדוע הורירו המעריכים את שווי-הסחורה לעשירית מערכה הממשי? ומדוע קיבלה התביעה את שווי-הסחורה על עמדה המשטרה על הערכתה המקורית?

ברנר וקבק שילמו את קנס-הפרוטות, יצאו חופשיים, בעוד שותפיהם הקטנים, שלא ידעו להסתדר עם כל המנגנון הממשלתי והמשפטי צפויים עדיין למאסר.

התביעה טענה, כי היא לא עמדה על עונש-מאסר, כיוון שלגבי נאשם שאינו עבריין מועד נהוג להעדיף מאסר על תנאי. עברו של ברנר אינו מצדיק את טענת התביעה, דבר שלא קשה היה לבררו.

מ, אם-כן, זכה בהפרש בין הקנס האמיתי לבין הקנס ששולם בפועל? התשובה לשאלות אלו לא חגיגת, כנראה, כי המפתח לפתרון, עמ"ל-המכס עשירי-העבר קצנר, ניצל את העדרו של פודור, ביקש וקיבל רשות לנסוע לתל-אביב; וכידוע —

בלילה מפליגות סירות-דיג מהחוף, עלולות לפגוש ספינות על דרכן, עלולות להעביר לספינה מטען חי, אם אך ישלם המשלם-כל את דמי-המישלוח.

קצנר נעלם ואינו, כמחט בגורן, כעמ"ל-מכס במשטר מושחת, ועימו נעלם הסיכוי הרציני האחרון להסיר את מסך-השתיקה מעל גדול מעשי הברחה שנתגלו במדינה.

מי שיבקש להסיק מסקנות מחפרשה — האחריות עליו; אין המערכת אחריות לתוכן המסקנות ולסניגונון. היא אך מסרה עובדות.

שערוריות

למי שייך הרציון?

משנתברר, כי מרבית הכספים הנתרמים על-ידי אלפי התיירים הנוהרים מדי שנה להרציון, עלמים כדרכים מופלאות, האשים מנהל-ההר, הרב שמריהו מרגליות, את ה"שומר זליקוביץ, כי הוא הנו אחת העיקריות שבאותן דרכים מופלאות. השומר השיב בהאשמות-ינגד (העולם הזה 915). הפרשה הגיעה לידי המשטרה, ומשרד-הדתות ראה

(המשך מעמוד 6)

ספקאס איטיניאלי שנקרא לאנקה לקבלת הוראות חדשות ממשלתו. לעומת זאת אי-טליה, שצירה הרוון בנדטו קאפומצה די-קאמולאטארה מבלה חושה ממושכת ברו-מא ניסרה להחליש הדיחה של השמועות על הרוב הקריירה המושבת בסאלאצ'ו קיגי לגבי ישראל, עשתה ז'יסטה: היא שיגרה במייותר את נספחה הצבאי דה-קאסולה כדי שמקומה לא יעדר בטכס לחיצת-הידיים הרשמי.